

מגזין

רבע שעה אצלך, או שזאת לא עיר נגישה

מיהי העיר הכי הליכתית בעולם ובישראל, וכמה קל להפוך את הרחובות שלנו לנעימים יותר

לעקוב

דניאל שמיל

05 במרץ 2025

האם אתם יכולים להגיע למכולת או לבדיקת רופא בהליכה קצרה ונעימה, או מוכרחים לנסוע במכונית, לעמוד בפקקים ולחפש חניה? מחקר של פרופ' מתיאו ברונו עם קבוצת חוקרים מאיטליה יצר לראשונה מדד שבוחן עד כמה קל להגיע ברגל למקומות ולשירותים חיוניים בערים שונות, ומה הצעדים שנדרשים כדי להגיע לשם.

המחקר נעשה במסגרת הניסיון להגיע ל"עיר של 15 דקות". זוהי אחת הדרכים לתאר עיר שנעים לחיות בה, ושבה כל הצרכים הבסיסיים – רפואה, חינוך, קניות, פנאי ורצוי שגם מקומות העבודה – נגישים בהליכה או ברכיבה באופניים, של רבע שעה לכל היותר. כשהכל קרוב ונגיש אין צורך במכונית, וקל יותר ליצור רחובות נעימים וחיי קהילה עשירים.

הרעיון קיים כבר זמן רב, וזכה להצלחה בזכות חוקר הערים הקולומביאני צרפתי קרלוס מורנו, שהרחיב את החלק התיאורטי של הרעיון בספר ב־2015. מגפת הקורונה, שאילצה את תושבי הערים להסתגר בבתיים, האיצה את השינוי, וראשת עיריית פריז, אן אידלגו, הפכה אותו לחלק רשמי מקמפיין הבחירות שלה ב־2020, ומממשת אותו בעיר כיום.

המדד של ברונו ועמיתיו מתבסס על נקודות עניין (POI), מיפוי של המקומות שעונים על צורכי התושבים. לאחר מכן, מנסים לבחון מהי הנגישות של תושבים במקומות שונים לנקודות אלה. הקרבה הממוצעת ל־20 נקודות עניין כאלה היא לב המדד של ברונו ועמיתיו,

שהמחקר שלהם הקיף כ-1,000 ערים בעולם. בנוסף נערך מיפוי מדויק של אזורים נגישים בערים.

החוקרים יצרו גם אתר שמאפשר לבחון את ההליכתיות בכל עיר. החישוב מבוסס על אלוגריתמים, ולכן אינו מדויק לחלוטין, אבל הוא מאפשר להבין את המצב בישראל.

שלא במפתיע, ערים ותיקות, בעיקר באירופה, מציעות נגישות טובה יותר. בפרו, זמן ההליכה הממוצע לכל נקודות העניין הוא שמונה דקות, ובברצלונה תשע דקות. עם הערים הגרועות ביותר בהיבט ההליכתיות נמנות מיאמי (30 דקות בממוצע), ולוס אנג'לס (28 דקות) – ערים שתוכננו עבור מכוניות פרטיות.

ובישראל? בגוש דן זמן ההליכה הממוצע הוא 17 דקות, בירושלים ובאשדוד 24 דקות, ובחיפה – 29 דקות. נגישות גבוהה מופתה במרכז תל אביב ובחלקים הוותיקים יותר של ערי גוש דן. לעומת זאת, נגישות נמוכה נמצאה, בין היתר, בשכונות החדשות יותר של פתח תקווה, אור יהודה והוד השרון. בערים אחרות, כמו ירושלים, יש הבדל מובהק בין המרכז הישן, שמאופיין בצפיפות גבוהה של תושבים ונקודות עניין, לשכונות חדשות וצפופות פחות.

פריז. זמן ההליכה הממוצע לכל נקודות העניין הוא שמונה דקות צילום: Serguei Koutaitsev / Shutterstock

החוקרים מעלים חשש כי "עיר ה-15 דקות", הנעימה והנגישה, עשויה ליהפך לעוד סממן לא־שוויון. בעלי אמצעים יגורו במרכז העיר, בשכונות מתוכננות היטב ובקרבה למקומות שיספקו את כל צרכיהם, ואילו שכבות מוחלשות יגורו בפרברים ויצטרכו לנסוע גם לרופא או למכולת. בסקירה מציגים החוקרים ערים שוויוניות יותר, כמו ציריך, מילאנו וקופנהגן – לעומת ערים בלתי שוויוניות מבחינה הליכתית כמו אטלנטה, שנחאי ודאלאס.

הפתרון שמציעים החוקרים הוא פיזור של נקודות העניין. אחרי שערים רבות תוכננו להפרדת שימושים – שכונות מגורים מרוחקות מאזורי תעסוקה ובילוי – מוצע לנסות מעין עירוב שימושים מאוחר. קשה לשנות את הנגישות בעיר מבלי לתכנן מחדש את רשת

הרחובות, אך אפשר לשפר אותה. כך למשל, באמצעות יישום הרעיונות השונים ניתן לשפר את זמן ההליכה הגרוע שנרשם באטלנטה מ־50 ל־40 דקות. החוקרים מקווים כי המדד החדש יוכל לסייע בתכנון ערים ושכונות בעתיד.

ההצעה למדד נגישות מתעלמת, כמעט במפגיע, מתחבורה ציבורית. מחברי המאמר מכירים בחשיבותה, אך לא הפכו אותה למשתנה המשפיע על המדד. נראה שגישתם היא ששירותים בסיסיים צריכים להיות נגישים ברגל, ולא בתחבורה ממונעת מכל סוג. וכך עיר תורכב מקהילות קטנות, בשכונות נגישות.

בישראל המגמה היא עדיין הפוכה. הבשורה האורבנית הגדולה ביותר כיום היא מסילת רכבת שתקל על ההגעה למרכז. גם המטרו, שייפתח רק עוד 15 שנה לפחות, מתוכנן להביא נוסעים בעיקר לתל אביב, במקום ליצור כמה מרכזים מטרופוליניים. כך מונצח הפער החברתי, ותושבי ערים מחוץ למרכז נאלצים לנסוע זמן רב לקבל שירותים רפואיים טובים יותר, או ליהנות ממופעי תרבות, למשל.

דיורים | מערכת | הנהלה | תנאי שימוש | רכשו מנוי | ביטול מנוי | שאלות
ותשובות | צרו קשר | פרסמו אצלנו | הצהרת נגישות

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל
© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ